

4. Asmuth B. Einführung in die Dramenanalyse. Stuttgart : J. B. Metzler und C. E. Poeschel Verlag GmbH. 2009. 240 s.
5. Pfister M. Das Drama: Theorie und Analyse. München : Fink. 2001. 454 s.
6. Schimmelpfennig R. Trilogie der Tiere. Mit einem Gespräch mit Roland Schimmelpfennig. Frankfurt am Main : Fischer Taschenbuch Verlag. 2007. 247 s.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-272-5-53>

Тіхоненко С. О.,
*кандидат філологічних наук,
учитель зарубіжної літератури
КЗ «НВО І-ІІІ ст. «Мрія»
Кіровоградської міської ради
Кіровоградської області»*

АМБІВАЛЕНТНІСТЬ МІФОЛОГЕМ У ЦИКЛІ ЙОРГОСА СЕФЕРИСА «МІФ-ІСТОРІЯ»

Йоргос Сеферис – знаменитий грецький поет ХХ ст., класик новогрецької літератури, його у 1963, першого із греків, нагороджено Нобелівською премією у галузі літератури. З творчістю Й. Сефериса пов'язано етап нової образності та нової поетичної мови у сучасній грецькій поезії [3, с. 72]. Поезія Й. Сефериса глибоко пов'язана з творчістю С. Малларме, П. Валері та, безумовно, Т. С. Еліота, якого він майстерно перекладав. Водночас, творчість грецького нобеліата є переосмисленням та продовженням античної традиції, давніх міфів та національної культури Греції [4, с. 15]. У поетичних текстах митця відобразилося нове розуміння таких понять, як «грецька нація», «грецька традиція», «грецька історія» та «міф», надзвичайно важливих для сучасної Греції. Завдяки його поезії античний міф став самим життям, а не простим набором тем, сюжетів та образів чи об'єктом наслідування [5, с. 51].

Міф та міфологічна свідомість пронизують усю історію людської цивілізації. Міф – специфічне, образне, чуттєве, синкретичне уявлення про явища природи і суспільне життя, особливий погляд на світ. Мистецтво переосмислює давні міфи, функціонально та ідейно трансформуючи їх у художні образи. Міфологізм є характерним

явищем літератури ХХ–ХХІ ст. і як світовідчуття, і як художній прийом.

Міфологема – найменший неподільний елемент міфу, який відіграє ключову роль у міфологізмі в літературі. Це стійка міфологічна тема (наприклад, міфологема подорожі) чи образ (наприклад, міфологема моря). Міфологема може бути традиційною, що активно діє в світовій міфології, та авторською, створеною художньою свідомістю при реалізації неоміфу (наприклад, міфологема Макондо – образ міста у романі Г.-Г. Маркеса «Сто років самотності» набуває рис міфологічного простору). Термін «міфологема» – амбівалентний за своєю природою. Він виступає і як міфологічний елемент, і слугує для появи нового образу чи літературного або культурного явища [2, с. 216].

Поетичний цикл «Міф-історія» [6] написаний у 1935 та складається із двадцяти чотирьох віршів. Специфічною особливістю циклу є порядковий номер кожного вірша, що відіграє роль назви у всіх творах циклу, підкреслює тісний взаємозв'язок віршів, кожен з яких продовжує та інтерпретує попередній. За словами самого поета, він хотів написати «Одіссею», але «Одіссею» навпаки. У примітці до першого видання Й. Сеферис писав, що обрав таку назву через складники слова *μυθιστόρημα* (букв. з новогр. – роман-міф), підкреслюючи тісний, органічний зв'язок з міфологією.

З першого уривку циклу автор створює атмосферу духовного та фізичного виснаження, мандрівники повертаються додому спустошеними, пониклими. Міфологеми корабля, моря, буревія, постійного займенника «ми» викликають не тільки алюзію з подорожжю Одиссея [1], його вічному протистоянню всесильним богам, а й створюють авторську модель людства у його вічному шляху в нікуди:

*Заміщуючи ножем орала чи кілем корабля землю та море
у спробі знову віднайти найперше сім'я,
аби розпочалось ще раз прадавнє дійство
Верталися в домівки у висназі
чоло поникле долу, вуста спустошені,
від присмаку іржі та солі вод [4, с. 27].*

Міфологема моря містить у собі бінарну опозицію, давні греки бачили у морі втілення материнського начала, початку життя, водночас, образ моря завжди символізувало смерть, згадаємо річку Стікс та похмурого перевізника Харона, що перевозить тіні померлих у царину Аїду. Плавання морем уособлює певну межову ситуацію, стан між життям та смертю. Поет уже в першому уривку створює образ людства у марному пошуку сенсу буття та істини, вічному кругообігу «життя – смерть».

Четвертий уривок – «Аргонавти» – вважається одним із найяскравіших у циклі [5]. Якщо в античному циклі міфів про аргонавтів герої постають сміливими та відчайдушними, що на чолі з Ясоном упевнено прямують до своєї мети, то у циклі Й. Сефериса міфологеми аргонавтів трансформуються в складний трагічний та багаторівневий образ людства, що заблукало у марних пошуках свого шляху [4, с. 366].

Водночас, дослідники стверджують, що слово *σύντροφοι* – «супутці, товариші» – часто вживаються поетом як алюзія на сюжет «Одіссеї» [4, с. 368]. Цей зв'язок надає глибини та масштабності авторському задуму, створює універсальний образ людства, певну модель духовного життя людей від давнини до сучасності. Замість прямування до своєї мети (золотого руна або рідної Итаки, як у текстах античних міфів) ліричні герої загублені у смертельно небезпечному просторі моря. Образи пустельних островів «під неспинне скавчання псів» додають нотки трагічності, безвиході в загальну пісню туги. Разом з тим, автор розкриває і силу духу людини, її вічне протистояння життєвим викликам, підсилюючи амбівалентність міфологеми:

*Спутці були що треба хлопцями, не нарікали
ні на роботу, ні на спрагу, ні на холод.
Дерев манери мали й хвиль,
відкритих повсякчас дощеві й вітру,
нічним світилам, сонцю,
незмінних серед стількох змін [4, с. 29].*

У рамках поетичного циклу функціонують міфологеми, що стикаються у смисловому полі окремих віршів. Сьомий уривок циклу, що має назву «Нот-південник», відсилаючи читача до образу бога Південного вітру, містить як міфологему, що уособлює саму смерть – Нота-південника, так і образ Ранкової зорі, що дарує людині надію та життя:

*Ліворуч південник дме і божеволить нас,
сей буревій, що заголя кістки, звільняючи від плоти*

...
*Ранкова зоре, як долу ти дивилась,
години наші ставали ніжніші за олію,
що лікує рану, принадніші за дотик холодної джерельної води*
[4, с. 35].

Так, міфологеми південного вітру та ранкової зорі створюють бінарну опозицію тексту: життя – смерть, дім – чужина, надія – відчай. Водночас, художній світ поезії – цілісний, автор створює картину світу, де життя і смерть крокують разом.

Отже, міфологеми у поетичному циклі Й. Сефериса несуть культурологічну та смислотворчу функції, підсилюють вплив античної міфології на розвиток європейської цивілізації, разом з тим, автор переосмислює давній міф, створюючи універсальну картину духовного шляху людства.

Список використаних джерел:

1. Гомер. Одиссея. URL: <http://surl.li/djcrpl> (дата звернення 10.10.2021)
2. Мендюк Н. Деякі особливості втілення юнгівських архетипів у міфологеми русалки на прикладі творів митців епохи Романтизму (балади «Причинна», «Утоплена», «Русалка» Т. Шевченка та опера «Ундина» Е. Т. А. Гофмана). *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка*. 2017. Вип. 40. С. 215–227.
3. Пономарів О. Новогрецька література: Антологія. Київ, 2004. 247 с.
4. Сеферис Йоргос. Вибране: поезії й літературно-критичні статті. Українською і новогрецькою мовами / упорядкування О. Пономарів, А. Савенко; передне слово А. Савенко, Т. Чернишова; переклади А. Савенко, І. Бетко та ін. Київ : Журнал «Всесвіт», 2013. 400 с.
5. Савенко А. Орест Розвтілений: нотатки до інтерпретації образу в збірці «Міт-історема» Й. Сефериса. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ : ВПЦ «Київський університет». 2012. Вип. 39. С. 251–258.
6. Γιῶργος Σεφέρης. Μυθιστόρημα. URL: <https://cutt.ly/wULipEe> (дата звернення 24.09.2021)